

970104-3

V Chartě nikomu nepřišlo na mysl, že bychom bývali měli společný základ a společné východisko, jež nás spojují, vidět v národnosti či národě, ale ani ve státě. To obojí by nás bývalo spojovalo s nedemokratickým režimem. Naše otázka tedy musí být postavena podobně, ovšem mutatis mutandis: vidíme v něčem ještě dnes možný společný základ a společné východisko pro aktivity, které by nás při vší dobové a situační odlišnosti mohly dnes smysluplně a účinně spojovat? Dnes to nepochybně nebude demokratičnost, protože dnes se k demokratičnosti hlásí téměř všichni; ostatně i bývalý komunistický režim se formálně hlásil k demokratičnosti. I tehdy bylo nutno proti oficiální ideologii vykazovat, jak jinak chápeme demokracii a demokratičnost. To tedy bude nutné také dnes. Jsme však schopni upřesnit jakýsi společný základ a společné východisko pro pojetí demokracie, které by nás sjednocovalo nebo alespoň sbližovalo v našem zaměření? Můžeme dnes mluvit o něčem, co nás opravdu spojuje nebo co by nás třeba jen mohlo do budoucnosti spojovat?

Právě na rozdíl od tzv. disidentů v jiných zemích bývalého sovětského bloku se Charta 77 odlišovala nejen ve formulacích, ale i ve skutečných praktických perspektivách právě svým univerzálním zaměřením. Až na výjimky, které se však pravidelně stávaly tématem kritických diskusí, svědčí i dokumenty Charty o tomto směřování k nadnárodní a nadstátní univerzalitě. Dobře se pamatuji, jak právě v rozpravách při přípravě dokumentů bylo třeba pozorně naslouchat námitkám z té či oné strany. A to nejenom pro nějakou průchodnost dokumentu, tj. pro nějakou taktickou oportunitu, ale proto, že jsme se navzájem nejen z vnějších důvodů museli, ale také opravdu chtěli brát vážně. Dnes občas zazní jinak docela nadějná slova, nad nimiž bychom ovšem měli alespoň trochu ustrnout. Nedávno to řekl např. Jiří Dienstbier o svém vztahu k Václavu Bendovi: máme jiné vidění věcí, jsme jinak politicky zaměřeni, ale když se setkáme, tak spolu přátelsky hovoříme. Takto řečeno to je nebo může být otázka pouhé společenské formy, vychovanosti, jakési kultivovanosti původní zvířeckosti atd. To by byl hobbesovský pohled na člověka a na jeho společenskost. Ale jak to je na rovině ideové, principiální? Diferencovali jsme se ve svobodných poměrech tak, že nezůstávají leč jakási společenská pravidla?

(Písek, 970104-3.)